

2021-06-22
Dnr 2021:995
1 (8)

Rättviks kommun
barn.utbildning@rattvik.se
Stiernhööksgymnasiet
carolina.svedjeland@rattvik.se

Kvalitetsgranskning av reella möjligheter till grundläggande behörighet för elever på yrkesprogram

Skolinspektionen genomför med stöd i 26 kap. 19 § skollagen (2010:800) en tematisk kvalitetsgranskning. Syftet med granskningen är att bedöma kvaliteten i hur olika gymnasieskolor möjliggör för elever på yrkesprogram att läsa de kurser som krävs för grundläggande behörighet till högskola.¹

Med anledning av alla de utmaningar som skolor har att hantera under rådande pandemi fattar Skolinspektionen i denna kvalitetsgranskning beslut med rekommendationer utan krav på redovisning.

Denna granskning avser Stiernhööksgymnasiet i Rättviks kommun. Huvudman för skolan är Rättviks kommun. Totalt cirka 40 slumpvis utvalda gymnasieskolenheter ingår i granskningen. Stiernhööksgymnasiet är en av dessa. På skolenheten går 326 elever på något av enhetens följande yrkesprogram: bygg- och anläggningsprogrammet, el- och energiprogrammet, barn- och fritidsprogrammet, fordon- och transportprogrammet, handel- och administrationsprogrammet, vård- och omsorgsprogrammet och naturbruksprogrammet. Skolinspektionen har genomfört två gruppintervjuer med elever, en gruppintervju med lärare, en intervju med skolans studie- och yrkesvägledare samt en intervju med rektorn och biträdande rektorn. Intervjuerna genomfördes via videolänk den 11-12 maj 2021 av utredarna Therese Jakobsson och Christina Björkenvall Starrost. Intervjuerna har sammanställts i ett protokoll som kommunicerats med huvudman och skola. Protokollet ligger, tillsammans med inkommen dokumentation, till grund för detta beslut.

Skolinspektionen framhåller vikten av att de elever som har bidragit med synpunkter informeras om detta beslut. De samlade iakttagelserna från alla skolorna som har ingått i granskningen kommer att presenteras i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. Rapporten är planerad att publiceras runt årsskiftet 2021/22.

¹ De kurser som krävs för grundläggande behörighet till högskola, och som inte ingår i de flesta yrkesprogram, är svenska 2 och 3, alternativt svenska som andraspråk 2 och 3, samt engelska 6. Dock ingår svenska 2/svenska som andraspråk 2 i de programgemensamma ämnena på vård- och omsorgsprogrammet och barn- och fritidsprogrammet och engelska 6 på hotell- och turismprogrammet.

2021-06-22
Dnr 2021:995
2 (8)

Skolinspektionens beslut

Granskningen utgår från följande övergripande frågeställning:

I vilken utsträckning har elever på yrkesprogram reella möjligheter att läsa de kurser som krävs för grundläggande behörighet?

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen satt upp för det granskade området. En sammanställning av de författningar som granskningen utgår från finns bifogad som bilaga sist i beslutet.

Skolinspektionen bedömer att eleverna vid Stiernhööksgymnasiet i hög utsträckning har reella möjligheter att läsa de kurser som krävs för grundläggande behörighet, men att utvecklingsområden finns.

Utifrån framtagna kvalitetskriterier rekommenderar Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete inleds med att

- Följa upp elevernas val att läsa eller att inte läsa de behörighetsgivande kurserna

Skolinspektionens bedömningar

Reella möjligheter för elever på yrkesprogram att läsa de kurser som krävs för grundläggande behörighet

Här bedöms kvaliteten i skolans arbete i förhållande till hur skolan:

- Informerar och vägleder elever
- Organiserar och planerar behörighetsgivande kurser
- Följer upp och analyserar skillnader mellan olika yrkesprogram och mellan olika elevgrupper

Elever får information och vägledning inför val av behörighetsgivande kurser

Granskningen visar att det vid Stiernhööksgymnasiet finns en tydlig struktur för när och hur eleverna ska ges information om möjligheterna att läsa de kurser som krävs för grundläggande behörighet. Av intervjuerna framgår att såväl studie- och yrkesvägledare som lärare och mentorer informerar eleverna om möjligheten att läsa de behörighetsgivande kurserna. Exempelvis besöker studie- och yrkesvägledare respektive klass inför valperioden i år 1 och eleverna får då information om kursernas betydelse för vidare studier. Motsvarande information finns också tillgänglig i en

2021-06-22
Dnr 2021:995
3 (8)

skriftlig version. Även undervisande lärare och mentorer informerar eleverna om de olika kursernas innehåll och svårighetsgrad i syfte att eleverna ska kunna göra medvetna val. Biträdande rektorn beskriver också att de under år 1 bjuder in representanter för olika yrkesgrupper som berättar för eleverna om möjliga yrken och vad som krävs för att nå dit.

I intervjuer med elever ges emellertid exempel på att de hade önskat ännu tydligare information om vad de behörighetsgivande kurserna innebär för olika framtida yrken kopplade till det program som eleverna läser. För att ytterligare höja kvaliteten inom området kan skolan med utgångspunkt i elevernas önskemål se om informationen kan anpassas ytterligare utifrån respektive program.

Utbildningen är organiserad så att alla elever ges möjlighet att läsa behörighetsgivande kurser

Av granskningen framgår att utbildningen är organiserad så att alla elever har möjlighet att läsa de behörighetsgivande kurserna, även om möjligheterna skiljer sig något åt mellan programmen. Av intervjuerna framgår att elever på barn- och fritidsprogrammet och vård- och omsorgsprogrammet kan läsa behörighetsgivande kurser som programfördjupning och individuellt val. Kurserna ryms därmed inom elevernas ordinarie gymnasieutbildning. Elever på övriga program erbjuds att läsa de behörighetsgivande kurserna i svenska som individuellt val och kursen engelska 6 som utökat program. Under detta läsår är det ingen av skolans elever som läser yrkesprogram i kombination med idrott som nationellt godkänd idrottsutbildning som har valt att läsa de behörighetsgivande kurserna. Rektorn beskriver i intervju att även dessa elever ges möjlighet att läsa kurserna, men att eleverna då behöver läsa flertalet kurser som utökat gymnasieprogram.

Granskningen visar vidare att kurserna arrangeras på ett sätt som ger eleverna reella möjligheter att delta i undervisningen. Av intervjuer framgår att lektionerna för kurser inom elevernas individuella val har samma schemapositioner för elever på samtliga program och att de utgör ett naturligt inslag i skoldagen. Kurserna arrangeras även för att så långt som möjligt undvika schemakrockar med arbetsplatsförlagt lärande (APL). I de fall som krockar ändå uppstår har skolan förlängt de behörighetsgivande kurserna för de elever som inte kunnat delta vid alla undervisningstillfällen. Från och med nästa läsår kommer kurserna att förlängas för samtliga elever.

Granskningen visar också att kurserna organiseras på ett sätt som ger eleverna möjlighet till stöd för att genomföra kurserna. Av intervjuerna framgår att skolan arbetar för att tillgodose elevers behov av särskilt stöd i behörighetsgivande kurser på samma sätt som i andra kurser, exempelvis genom stöd av specialpedagog. Skolan ordnar även så kallade pluggpass där eleverna kan få stöd i bland annat svenska och engelska.

2021-06-22
Dnr 2021:995
4 (8)

[Rektorn följer till viss del upp elevernas val av behörighetsgivande kurser](#)

Granskningen visar att det inte sker någon systematisk uppföljning eller analys av elevernas val av behörighetsgivande kurser. Av intervjuerna med såväl skolläda som skolans personal framgår ändå att det finns en medvetenhet om skillnader mellan olika program och vad som kan förklara olika trender i huruvida eleverna väljer att läsa kurserna för grundläggande behörighet eller inte. I den statistik som Skolinspektionen tagit del av inför granskningen framgår det att det finns skillnader mellan skolans olika program i vilken mån eleverna väljer att läsa de behörighetsgivande kurserna. Statistiken visar också att andelen som har valt att läsa kurserna på ett av skolans program har minskat kraftigt från läsåret 2020/2021. Rektorn beskriver att skillnaderna bland annat kan bero på att skolan erbjuder attraktiva yrkesinriktade kurser inom ramen för det individuella valet och att många elever väljer att läsa dessa kurser istället. Den minskade andelen elever som läser kurserna på ett av skolans program förklaras med att en del elever tidigare läste en inriktning där kurserna ingick och att andelen elever har ökat på inriktningar där eleverna inte är lika benägna att läsa de behörighetsgivande kurserna.

Som tidigare nämnt har skolan också identifierat utvecklingsområden både i arbetet att säkerställa att eleverna får korrekt information och i hur kurserna organiseras för att undvika krockar med APL.

2021-06-22
Dnr 2021:995
5 (8)

Rekommendation

Sammanfattningsvis visar granskningen att eleverna på Stiernhööksgymnasiet har reella möjligheter att läsa de kurser som krävs för att få grundläggande behörighet till högskola. Eleverna får information och individuell vägledning inför val av behörighetsgivande kurser och skolan har organiserat och planerat utbildningen så att det ska bli enkelt för elever att läsa kurserna. För att ytterligare höja kvaliteten i utbildningen rekommenderar Skolinspektionen att rektorn följer upp och analyserar elevers val av behörighetsgivande kurser.

Genom att i större utsträckning undersöka vad som påverkar elevernas val och vilka skillnader som finns mellan olika elevgrupper skulle skolan kunna identifiera ytterligare faktorer som påverkar elevernas val. Utifrån den kunskapen kan skolan vid behov anpassa informationsinsatser och sin organisation för att underlätta för eleverna att göra medvetna val och ge dem goda förutsättningar att läsa kurserna.

Skolinspektionen avslutar med detta beslut denna granskning.

På Skolinspektionens vägnar

X Ylva Gunnars

Beslutsfattare
Signerat av: Ylva Gunnars

X Therese Jakobsson

Föredragande
Signerat av: Therese Jakobsson

I handläggningen av ärendet har även utredaren Christina Björkenvall Starrost deltagit.

Författningsstöd

Skollagen (2010:800)

2 kap. 8 §

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i denna lag, föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar.

2 kap. 10 §

Rektorn beslutar om sin enhets inre organisation och ansvarar för att fördela resurser inom enheten efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov. Rektorn fattar i övrigt de beslut och har det ansvar som framgår av särskilda föreskrifter i denna lag eller andra författningar.

Rektorn får uppdra åt en anställd eller en uppdragstagare vid förskole- eller skolenheten som har tillräcklig kompetens och erfarenhet att fullgöra enskilda ledningsuppgifter och besluta i frågor som avses i första stycket, om inte annat anges.

2 kap. 29 §

Elever i alla skolformer utom förskolan och förskoleklassen ska ha tillgång till personal med sådan kompetens att deras behov av vägledning inför val av framtida utbildnings- och yrkesverksamhet kan tillgodoses. Även den som avser att påbörja en utbildning ska ha tillgång till vägledning.

4 kap. 3 §

Varje huvudman inom skolväsendet ska på huvudmannanivå systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen.

4 kap. 4 §

Sådan planering, uppföljning och utveckling av utbildningen som anges i 3 § ska genomföras även på förskole- och skolenhetsnivå.

Kvalitetsarbetet på enhetsnivå ska genomföras under medverkan av lärare, förskollärare, övrig personal och elever. Barn i förskolan, deras vårdnadshavare och elevernas vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta i arbetet.

Rektorn ansvarar för att kvalitetsarbete vid enheten genomförs enligt första och andra styckena.

4 kap. 5 §

Inriktningen på det systematiska kvalitetsarbetet enligt 3 och 4 §§ ska vara att de mål som finns för utbildningen i denna lag och i andra föreskrifter (nationella mål) uppfylls.

15 kap. 19a §

Varje elev ska ha en mentor som ska följa elevens kunskapsutveckling och studiesituation med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet. Mentorn ska särskilt uppmärksamma tecken på att eleven kan behöva stöd och i så fall skyndsamt informera berörd skolpersonal.

15 kap. 20 §

Minst en gång varje termin ska rektorn se till att eleven ges en samlad information om elevens kunskapsutveckling och studiesituation (utvecklingssamtal).

En elevs vårdnadshavare ska få sådan information som avses i första stycket.

16 kap. 3 §

Yrkesprogrammen ska utgöra grund för yrkesverksamhet och fortsatt yrkesutbildning.

Alla elever på yrkesprogram ska inom ramen för sin gymnasieutbildning ges möjlighet att uppnå grundläggande behörighet till högskoleutbildning som påbörjas på grundnivå.

26 kap. 19 §

Statens skolinspektion ska granska kvaliteten i sådan utbildning och annan verksamhet som står under dess tillsyn eller under tillsyn av en kommun enligt detta kapitel.

Gymnasieförordningen (2010:2039)

4 kap. 5 §

Statens skolverk får meddela föreskrifter om vilka kurser som får erbjudas som programfördjupning för varje program.

4 kap. 7 § första–fjärde stycket

Huvudmannen för en gymnasieskola beslutar om vilka kurser som ska erbjudas som individuellt val.

Eleven har dock rätt att inom utrymmet för individuellt val läsa

1. en kurs i idrott och hälsa utöver vad som finns på studievägen,
2. minst en kurs i estetiska ämnen, och
3. de kurser som krävs för grundläggande högskolebehörighet på grundnivå om eleven går på ett yrkesprogram.

Undantag från vad som föreskrivs i andra stycket 1 och 2 får göras om det finns synnerliga skäl.

Statens skolverk får meddela föreskrifter om vilka kurser som får ingå i de ämnen som avses i andra stycket 2.

4 kap. 23 §

En elev får delta frivilligt i undervisning i en eller flera kurser som ligger utanför elevens fullständiga program, om eleven på ett tillfredsställande sätt kan antas genomföra såväl kurserna på den ordinarie studievägen som de frivilliga kurserna (utökat program). Beslutet fattas av rektorn.

En elev på ett yrkesprogram i gymnasieskolan har utan särskilt beslut rätt att som utökat program läsa de kurser som krävs för grundläggande behörighet till högskoleutbildning på grundnivå. Huvudmannen är dock bara skyldig att tillgodose detta om eleven senast vid utgången av det andra läsåret har anmält att han eller hon vill läsa de aktuella kurserna.

En elev som följer ett utökat program har rätt till garanterad undervisningstid utöver vad som föreskrivs i 16 kap. 18 § respektive 19 kap. 20 § skollagen (2010:800).

Förordning (SKOLFS 2011:144) om läroplan för gymnasieskolan**2.4 Utbildningsval – arbete och samhällsliv**

Personalen ska, efter en av rektorn gjord arbetsfördelning, bidra med underlag för elevernas val av utbildning och yrke, samt informera och vägleda eleverna inför deras val av kurser, fortsatt utbildning och yrkesverksamhet och motverka sådana begränsningar i valet som grundar sig på föreställningar om kön och på social eller kulturell bakgrund.

2.6 Rektorns ansvar

Enligt skollagen ska det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ledas och samordnas av en rektor. Rektorn ansvarar för att planera, följa upp, utvärdera och utveckla utbildningen i förhållande till de nationella målen. Som pedagogisk ledare för skolan och som chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn ansvar för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att utbildningen organiseras så att den så långt möjligt anpassas efter elevernas önskemål och val av kurser och att återvändsgränder i studiegången undviks, eleverna får information inför utbildningens början, får en väl utformad introduktion i utbildningen, i ämnen och kurser samt får stöd att formulera mål för sina studier, studie- och yrkesvägledningen organiseras så att eleverna får information om och vägledning inför de olika val som skolan erbjuder och inför val av framtida utbildning och yrke, samt skolan i dialog med eleven upprättar en individuell studieplan för varje elev och reviderar den vid behov.